

Úvodní slovo ředitelky ABS

Předkládáme čtenářům Sborníku Archivu bezpečnostních složek deváté číslo tohoto periodika. Číslo, které svým obsahem mapuje všechny sféry archivního působení, od restaurátorských zásahů a zpřístupňování, až po badatelské a vědecké aktivity a prezentaci archiválií na různých úrovních.

Zákonem č. 181/2007 Sb. ze dne 8. června 2007 „O Ústavu pro studium totalitních režimů a Archivu bezpečnostních složek“ (dále ÚSTR, Archiv i ABS) byly položeny základy nejmladšího veřejného archivu v ČR – Archivu bezpečnostních složek. Archivu, který vznikl z morálního přesvědčení a potřeby vyrovnat se s minulostí, za bytostného nadšení zakladatelů i značného odporu části odborné i široké veřejnosti, archivu, který je díky těmto skutečnostem i vzhledem ke své materii silný i křehký zároveň. Do vínku mu bylo dáno právo i povinnost převzít a zpřístupňovat všechny dokumenty pocházející z činnosti bezpečnostních složek, Komunistické strany Československa a organizací Národní fronty působících v bezpečnostních složkách od 4. dubna 1945 do 15. února 1990.

Po nabytí účinnosti zákona o ÚSTR a ABS došlo s obrovským pracovním nasazením k převzetí majetku a archiválií od původců nebo tehdejších správců. Důležité bylo, že se Archivu a Ústavu podařilo zahájit svou činnost v zákonem daném termínu. Negativní stránka tohoto hektického období se projevila tak, že dodnes není provozní situace v Archivu zcela srovnatelná s ostatními veřejnými archivy, na jejichž úrovni se svým významem i velikostí nachází.

Snad každý archiv během své existence poznal, co to jsou prostorové problémy. V tomto směru je naše situace ještě naléhavější, neboť s nedostatkem pracovních i úložných kapacit se potýkáme od počátku naší existence. ABS má „výhodu“ nevelkých přírůstků, ale protože není archivem uzavřeným, musí počítat minimálně s přírůstkou z povinných skartací. Roční přírůstek v roce 2010 činil cca 80 bm archiválií, do 100 bm archiválií bude převzato i v letošním roce.

Otázka kapacity a úložných prostor je evidentně jednou z největších bolestí Archivu a jeho vedení pochopitelně nevyčkává se založenýma rukama. Je v kontaktu s Vládní dislokační komisí, Odborem archivní správy a spisové služby Ministerstva vnitra, Národním archivem, Ministerstvem obrany a dalšími institucemi, u kterých prezentuje svůj zájem na získání odpovídajících prostor. Za tímto účelem byl vypracován materiál obsahující dvě varianty řešení – komplexní, které by vyřešilo situaci všech pražských pracovišť, a řešení částečné, počítající s doplněním stávajících vlastních objektů. Zároveň Archiv věnuje pozornost i vlastním budovám a možnosti jejich maximálního využití.

Ohlédnu-li se za jedenácti měsíci roku 2011 a zprostředkovaně i za předchozím obdobím existence ABS, vidím již určitou možnost vyhodnocení vývoje čtvrtého roku

jeho působení. Během začátku roku 2011 bylo potřeba (právě z důvodu dlouhodobého neřešení akutních problémů archivu) učinit několik zásadních opatření. Ta nejvýznamnější se týkala stabilizace rozpočtu a zejména položky na mzdové prostředky. Naštěstí nebyl na rok 2011 ještě zásadně krácen rozpočet provozních výdajů a bylo možné investovat do nutného stěhování pracoviště Archivu z budovy ÚZSI v Praze-Kobylisích (vypršení nájemní smlouvy) a do nákupu nezbytných regálů. Položky, které nebyly nezbytné, ale pouze nutné, jsme ponechali na poslední čtvrtletí, kdy jsme pokryli zejména nákup potřebné výpočetní techniky, prostředků na zabezpečení badatelen a odpovídající vybavení pracoviště skupiny evidenční (lustrace), které bylo podceněno nejen z hlediska hygieny práce, ale zejména z provozu režimového pracoviště. V rámci kapitálových výdajů jsme investovali do téměř havarijního stavu střechy v budově v Praze 1, Na Struze.

Za jednoznačně pozitivní výsledek je pak nutno považovat zdárné přestěhování skupiny operativních svazků kontrarozvědky a vyšetřovacích spisů z pracoviště v Kobylisích za plného provozu Archivu. Systematickým postupem se podařilo využít stěhování k rozdělení fondů na ty, které musíme mít v dosahu, neboť jsou často využívány a budou v nejbližší době digitalizovány a ty, které se musí na digitalizaci přivážet. Prostor pro soustředění části „kobyliského pracoviště“ do místa digitalizačního centra v Siwiewcově ulici v Praze na Žižkově jsme si vytvořili uvolněním depozitářů po převozu svazkové agendy I. správy SNB (Hlavní správa rozvědky), která je z 90 % digitalizovaná, na odloučené pracoviště. Soustředěním materiálů i pracovníků do budov Siwiewcova a Branické náměstí došlo k významnému urychlení vyřizování agendy, které je nutné nejen v rámci dosavadního typu badatelských žádostí, ale i pro vyřizování žádostí ve smyslu zákona č. 262/2011 Sb., o účastnících odboje a odporu proti komunismu.

Jsou úkoly, které lze specifikovat přesně a pomocí čísel. To však neplatí při komunikaci s veřejností, nebo dokonce při hodnocení pracovní atmosféry a kolegiálních vztahů. V této oblasti máme stále co dohánět a zlepšovat. Zejména na vztazích dvou institucí sídlících ve stejné budově, zastřešených jedním rozpočtem, ale především provázaných plněním svých povinností, je třeba stále citlivě pracovat. Mohu-li hovořit za současné vedení Archivu, je jeho záměrem přispět ke stabilizaci postavení ABS uvnitř archivní sítě, zlepšit vnímání ABS širokou veřejností a samozřejmě dále budovat kvalitní kolegiální vztahy s našimi partnery – Národním bezpečnostním úřadem, Úřadem pro dokumentaci a vyšetřování zločinů komunismu, Úřadem pro zahraniční styky a informace a dalšími, pro něž vyřizuje úřední agendu. Také otázce praktické zahraniční spolupráce s obdobně koncipovanými archivy chceme věnovat pozornost a rozvíjet dosavadní či navazovat nové pracovní kontakty.

Úkolem Archivu bezpečnostních složek je posilovat svou vlastní identitu tak, aby mohl být pro Ústav studia totalitních režimů skutečným partnerem. Archiv nese zodpovědnost za správu archiválií a plnění zákonných úkolů a k tomu musí uplatňovat svou organizační a personální politiku. Zároveň se při běžném plnění svých úkolů musí opírat o smluvně podloženou spolupráci s Ústavem. Ta byla v letošním roce posílena

podepsáním Rámcové smlouvy o spolupráci mezi ABS a ÚSTR a několika konkrétních prováděcích smluv, například Realizační smlouvy o spolupráci při převodu dokumentů do elektronické podoby a Realizační smlouvy o využívání infrastruktury informačních a komunikačních technologií a o technickém a organizačním zabezpečení ochrany osobních údajů.

Jedno je jisté. Archiv bezpečnostních složek čeká další náročný rok. Očekává se v něm nejen nutnost dořešit redislokaci Archivu, ale také splnit zákonem daný úkol a do 30. června 2012 dokončit záznamy v evidenci Národního archivního dědictví a zahájit generální inventuru vyhlášenou Odborem archivní správy a spisové služby MV pro všechny typy archivů v České republice. Kromě toho máme vlastní mety. Výrazně zkrátit dobu vyřizování badatelských žádostí, která je napjatá již od roku 2010, úspěšně participovat na vyřizování požadavků plynoucích ze zákona č. 262/2011 Sb., pomáhat studentům při osvětlování minulosti a prezentovat činnost Archivu veřejnosti. A ještě jeden úkol jsme si předsevzali. Zbavit Archiv bezpečnostních složek roušky tajemnosti a vnímáním veřejnosti jej posunout do běžné archivní podoby, do které bezesporu patří.

Jana Poddaná